

IV. РЕЦЕНЗІЇ

DOI 10.33294/2523-4234-2026-36-1-354-355

ISSN 2523-4234

Ярослав Глистюк

Дяковчитель з Надсяння Михайло Левицький та його пісні

Пісні святого Ювілею: Співаник Михайла Левицького з Улюча (1829–1832) / Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль: Видавництво “DOMI”, 2025. 121+іл.

Пропонована увазі читача книжечка є вже третім джерельним виданням Володимира Пилиповича, зосередженим навколо особи дидаскала Михайла Левицького та переписаних ним текстів церковного співу. Перша книга була присвячена нотному Ірмологіону, який цей дяковчитель переписав під час свого навчання в Перемишлі у 1838 р. (окрім передмови дослідниці Наталії Сиротинської, факсимільного видання нот та цінних додатків: куренди владики Михайла Левицького (1816) про заснування Дяко-учительського інституту в Перемишлі, ще однієї куренди щодо правил діяльності цієї інституції (1817), підписаної генеральним вікарієм о. Теодором Фединкевичем та офіціалом о. Іваном Могильницьким, а також статті о. Йосифа Левицького про історію музичного співу в Перемишлі (1835)).¹ Другою стала публікація молитовника, переписаного у 1836 р. в Улючі². Третє видання представляє рукописний співаник укладений Михайлом Левицьким в Улючі у 1829–1832 рр., що зберігається у Фонді Антонія Петрушевича відділу рукописів Національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника у Львові. Таким чином, творча спадщина надсянського дяка на сьогодні представлена трьома згаданими рукописами.

¹ Ірмолой Михайла Левицького (Перемишль 1838). Зібрав і підготував до друку Володимир Пилипович. Передмову написала Наталя Сиротинська [=Пам’ятки сакральної музики Перемиської єпархії. Том I. Регентський інститут Перемисько-Варшавської Архиепархії у Перемишлі]. Перемишль, 2012. 106 с.

² Виджу тя на Кресті... Рукописний молитовник Михайла Левицького з Улюча (1836). Вступ і підготування до друку – Володимир Пилипович [=“Перемиська бібліотека” Перемиського відділу Об’єднання українців у Польщі. Том XX.]. Перемишль 2011. 211 с.

Вперше на культурну особистість дяковчителя Левицького звернув увагу дослідник українського церковної музики Борис Кудурик ще в 1950-х рр., а за ним до його творчості зверталися Юрій Ясіновський, Наталія Сиротинська, Ольга Шуміліна та Володимир Пилипович, який і видав друком рукопис. Відомо про Михайла Левицького не так багато: народився в Улючі у 1790-х рр. в родині дядка Івана Левицького родом з с. Хоцень та Катерини Крайник. Судячи зі згадки в метричній книзі Хоценя 1780-х рр. пароха о. Василя Левицького, припускаю, що Іван Левицький був його сином. Дослідник Ю. Ясіновський наголосив на традиції церковного співу та любові до книг у цій родині. Так, Михайло Левицький разом із батьком переписав Хоценський співаник світських пісень, згодом навчався у Дяко-учительському інституті в Перемишлі, де краще оволодів музичним знанням та переписав піснеспіви з якогось невідомого нам нотованого збірника. В. Пилипович зауважив, що дяк записував цілі речення без поділу їх на слова, що дозволяє припустити те, що він знав тексти цих пісень лише зі слуху. Вже у 1840-і рр. Левицький був дякоучителем у кількох селах Надсяння (Улюч, Бориславець, Посада-Риботицька).

Більшість пісень співаника польськомовні, присвячені Ісусові та Богородиці, великопостній тематиці. Розпочинається рукопис записаними латинкою церковнослов'янськими піснеспівами (“Свят свят свят Господь Саваоф”, “Осанна во вишніх” і “Хваліте Господа со небес”), а завершується заміткою про закінчення пісень Святого Ювілею. Йдеться про 1825 р., проголошений папою Левом XII Святим (Ювілейним) Роком.

Чим цікавою для сучасного дослідника історії Надсяння є творчість дидастка Михайла Левицького? Через апеляцію його у тексті до Бога і Богородиці про захист польської вітчизни виявляються полонофільські настрої, які у той час були популярними серед руської молоді в Галичині (згадаймо вихованців Генеральної духовної семінарії у Львові та польські конспірації у їхньому середовищі, детально описані у дослідженні Кирила Студинського). Присутність серед більшості польськомовних текстів у співаніку кількох духовних пісень українською мовою дозволили упорядникові видання віднести Михайла Левицького до носіїв течії *gente Ruthenus, natione Polonus* (русин за походженням, поляк за нацією), популярної на початку 1830-х рр. Натомість у переписаному ним у 1838 р. Ірмологіоні вбачається процес усвідомлення своєї руськості та повільний відхід від домінуючої культури.

На обкладинку видання упорядник помістив розмальовану на міді гравюру німецького художника А. Зоммера з написом, який в українському перекладі звучить: “Чи знаєте ви мову Доброго Пастиря? / Тож вибачте і йдіть за мною охоче”.

Рукописні пам'ятки церковного співу, як-от рукописи Михайла Левицького, та роль дяків у їх поширенні відкривають перед нами нові сторінки культурного життя українців та збагачують наше розуміння минулого.

*Стаття: надійшла до редакції 05.02.2026
прийнята до друку після рецензування 19.02.2026
опублікована (оприлюднена) 29.05.2026*

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)** (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).